

POSTANOWIENIE

Dnia 14 lutego 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z odwołania J. K.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału we Wrocławiu
o świadczenie uzupełniające,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 14 lutego 2024 r.,
zażalenia odwołującej się na postanowienie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
z dnia 28 kwietnia 2023 r., sygn. akt III AUa 650/22,

1. oddala zażalenie,

**2. przyznaje adwokat A.C. od Skarbu Państwa - Sądu
Apelacyjnego we Wrocławiu kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł,
powiększoną o stawkę należnego podatku od towarów i usług,
tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej,
udzielonej z urzędu w postępowaniu zażaleniowym.**

UZASADNIENIE

W postanowieniu z dnia 28 kwietnia 2023 r., sygn. akt III AUa 650/22,
III WSC U 37/23, Sąd Apelacyjny we Wrocławiu – w sprawie z odwołania J. K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi we Wrocławiu o
świadczenie uzupełniające – odrzucił skargę kasacyjną odwołującej się od wyroku
Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 9 stycznia 2023 r., sygn. akt III AUa
650/22.

W uzasadnieniu powyższego postanowienia Sąd Apelacyjny wskazał, że przedmiotem postępowania sądowego jest odwołanie od decyzji organu rentowego odmawiającej przyznania świadczenia uzupełniającego, czyli w istocie dodatku do pobieranej już przez wnioskodawczynię emerytury, co powoduje, że rozpatrywana sprawa zalicza się do spraw o prawa majątkowe. Na skutek apelacji organu rentowego od wyroku Sądu I instancji, który przyznał przedmiotowe świadczenie J.K., Sąd Apelacyjny zaskarżonym wyrokiem zmienił ten wyrok i odwołanie oddalił. Wyrok Sądu Apelacyjnego odwołująca się zaskarżyła skargą kasacyjną; jako wartość przedmiotu zaskarżenia wskazano kwotę 6.000 zł. Na wezwanie Sądu skarżąca wyjaśniła sposób obliczenia tej kwoty i jest on zgodny z art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 31 lipca 2019 r. o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji.

Przedmiot sprawy nie dotyczy przyznania emerytury czy renty, a jedynie wysokości emerytury – uzupełnienia, bądź nie przez przedmiotowe świadczenie. Dopuszczalność skargi kasacyjnej zależy w sprawach o prawa majątkowe od wartości prawa majątkowego w niniejszej sprawie wynikającego z różnicy w wysokości emerytury bez świadczenia uzupełniającego, którą wnioskodawczyni otrzymywała w dacie złożenia wniosku o to świadczenie do emerytury ze świadczeniem, którą otrzymywałyby po jego dodaniu. Różnica ta wynosi kwotę 6.000 zł (500 zł razy 12), co daje łączną kwotę wartości przedmiotu zaskarżenia.

Według Sądu drugiej instancji skarga kasacyjna jest niedopuszczalna (art. 398² § 1 k.p.c.). Nie było podstawy do stosowania regulacji zdania drugiego art. 398² § 1 k.p.c. i pominięcia wartości przedmiotu zaskarżenia, bowiem niniejsza sprawa nie jest sprawą o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. W konsekwencji skarga kasacyjna – jako niedopuszczalna – podlegała odrzuceniu przy zastosowaniu regulacji art. 398⁶ § 2 k.p.c. w związku z art. 398² § 1 k.p.c.

W zażaleniu na powyższe postanowienie Sądu Apelacyjnego odwołująca się zarzuciła naruszenie art. 398² § 1 k.p.c. przez jego niezastosowanie i odrzucenie skargi kasacyjnej z uwagi na wartość przedmiotu sporu mniejszą niż 10.000 zł.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz o zasądzenie nieopłaconych w całości ani w części

kosztów pomocy prawnej udzielonej wnioskodawczyni z urzędu w 6-krotnej ich wysokości przewidzianych według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest nieuzasadnione.

Art. 398² § 1 k.p.c. stanowi, że skarga kasacyjna jest niedopuszczalna w sprawach o prawa majątkowe, w których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż pięćdziesiąt tysięcy złotych, a w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych - niższa niż dziesięć tysięcy złotych. Jednakże w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia w sprawach o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego. Niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia skarga kasacyjna przysługuje także w sprawach o odszkodowanie z tytułu wyrządzenia szkody przez wydanie prawomocnego orzeczenia niezgodnego z prawem.

Z przepisu tego wynika, że sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych mają charakter majątkowy i - co do zasady - wartość przedmiotu zaskarżenia co najmniej 10.000 zł determinuje dopuszczalność skargi kasacyjnej. Skoro sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych są sprawami o prawa majątkowe, to znaczy, że możliwe (a w niektórych przypadkach konieczne) jest oznaczenie w nich wartości przedmiotu sporu oraz wartości przedmiotu zaskarżenia, a sądy kolejnych instancji mają obowiązek egzekwowania od stron oznaczenia tej wartości oraz uprawnienie do weryfikacji podanych kwot.

Jedynymi wyjątkami wśród spraw z zakresu ubezpieczeń społecznych, w których skarga kasacyjna przysługuje niezależnie od wartości przedmiotu zaskarżenia są sprawy o przyznanie i o wstrzymanie emerytury lub renty oraz o objęcie obowiązkiem ubezpieczenia społecznego.

Nie można podzielić zarzutu zażalenia, że sprawa do świadczenie uzupełniające jako ściśle związane z emeryturą wnioskodawczyni jest sprawą o przyznanie emerytury.

Zgodnie z art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 31 lipca 2019 r. o świadczeniu uzupełniającym dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji (aktualnie jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 156) celem świadczenia uzupełniającego jest dodatkowe wsparcie dochodowe osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji.

Stosownie do art. 2 ust. 1 tej ustawy świadczenie uzupełniające przysługuje osobom, które ukończyły 18 lat i których niezdolność do samodzielnej egzystencji została stwierdzona orzeczeniem o całkowitej niezdolności do pracy i niezdolności do samodzielnej egzystencji albo orzeczeniem o niezdolności do samodzielnej egzystencji, albo orzeczeniem o całkowitej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym i niezdolności do samodzielnej egzystencji, albo orzeczeniem o całkowitej niezdolności do służby i niezdolności do samodzielnej egzystencji, zwanym dalej „osobami uprawnionymi”. Natomiast art. 2 ust. 2 stanowi, że świadczenie uzupełniające przysługuje osobom uprawnionym, które nie posiadają prawa do świadczeń pieniężnych finansowanych ze środków publicznych albo suma tych świadczeń o charakterze innym niż jednorazowe, wraz z kwotą wypłacaną przez zagraniczne instytucje właściwe do spraw emerytalno-rentowych, z wyłączeniem renty rodzinnej przyznanej w okolicznościach, o których mowa w art. 68 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2023 r., poz. 1251 i 1429), zasiłku pielęgnacyjnego, dodatku energetycznego, o którym mowa w art. 5c ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne (Dz.U. z 2022 r., poz. 1385, z późn. zm. 2)), dodatku osłonowego, o którym mowa w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 2021 r. o dodatku osłonowym (Dz.U. z 2023 r., poz. 759), świadczenia ratowniczego z tytułu wysługi lat w ochotniczej straży pożarnej, o którym mowa w art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 2021 r. o ochotniczych strażach pożarnych (Dz.U. z 2023 r., poz. 194 i 658), dodatku węglowego, o którym mowa w art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o dodatku węglowym (Dz.U. z 2023 r., poz. 141, 295 i 1234), dodatku dla gospodarstw domowych z tytułu wykorzystywania niektórych źródeł ciepła, o którym mowa w art. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 września 2022 r. o szczególnych rozwiązaniach w zakresie niektórych źródeł ciepła w związku z sytuacją na rynku paliw (Dz.U. poz. 1967, z późn. zm. 3)), dodatku elektrycznego, o którym mowa w art. 27 ust. 1 ustawy z dnia 7 października 2022 r. o szczególnych

rozwiązaniach służących ochronie odbiorców energii elektrycznej w 2023 r. oraz w 2024 r. w związku z sytuacją na rynku energii elektrycznej (Dz.U. z 2023 r., poz. 269, 295 i 1234), świadczenia wspierającego, o którym mowa w ustawie z dnia 7 lipca 2023 r. o świadczeniu wspierającym (Dz.U. poz. 1429), oraz innych dodatków i świadczeń wypłacanych wraz z tymi świadczeniami na podstawie odrębnych przepisów przed dokonaniem odliczeń, potrąceń i zmniejszeń, nie przekracza kwoty 2.157,80 zł miesięcznie.

W myśl art. 3 ust. 1 wyżej wskazanej ustawy, ustalenie prawa do świadczenia uzupełniającego następuje na wniosek osoby uprawnionej składany odpowiednio do organu wypłacającego świadczenie emerytalno-rentowe albo rentę socjalną, a w przypadku pozostałych osób uprawnionych – do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Art. 4 ust. 1 cytowanej ustawy precyzuje, że świadczenie uzupełniające przysługuje osobie uprawnionej w wysokości nie wyższej niż 500 zł miesięcznie, przy czym łączna kwota świadczenia uzupełniającego i świadczeń, o których mowa w art. 2 ust. 2, nie może przekroczyć 2.157,80 zł miesięcznie, z zastrzeżeniem wyłączeń, o których mowa w art. 2 ust. 2.

Świadczenia uzupełniającego nie można utożsamić z emeryturą ani z dodatkiem pielęgnacyjnym wymienionym art. 3 pkt 4 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, gdyż zgodnie z art. 75 ust. 1 tej ustawy dodatek pielęgnacyjny przysługuje osobie uprawnionej do emerytury lub renty, jeżeli osoba ta została uznana za całkowicie niezdolną do pracy oraz do samodzielnej egzystencji albo ukończyła 75 lat życia (art. 13 ust. 5 tej ustawy określa, że w przypadku stwierdzenia naruszenia sprawności organizmu w stopniu powodującym konieczność stałej lub długotrwałej opieki i pomocy innej osoby w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych orzeka się niezdolność do samodzielnej egzystencji).

Świadczenie uzupełniające nie jest wypłacane z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, gdyż zgodnie z art. 11 ust. 1 i 3 cytowanej wyżej ustawy świadczenie uzupełniające, koszty obsługi wypłaty tego świadczenia, koszty obsługi wniosku o świadczenie uzupełniające oraz koszty świadczeń zdrowotnych związanych z wydawaniem orzeczeń dla osób niezdolnych do samodzielnej egzystencji są

finansowane ze środków Funduszu Solidarnościowego. W przypadku prawa do świadczeń, o których mowa w art. 2 ust. 2, lub ich zbiegu, wypłacanych przez organy właściwe inne niż Zakład Ubezpieczeń Społecznych lub Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, świadczenie uzupełniające oraz koszty, o których mowa w ust. 1, są finansowane ze środków budżetu państwa.

Fundusz Solidarnościowy jest państwowym funduszem celowym utworzonym w ustawie o Funduszu Solidarnościowym z dnia 23 października 2018 r. (aktualnie jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 647 ze zm.). Celem Funduszu jest udzielanie wsparcia społecznego, zawodowego, zdrowotnego oraz finansowego osobom z niepełnosprawnościami.

Analiza przedstawionych wyżej przepisów prowadzi do konkluzji, że świadczenie uzupełniające jest świadczeniem majątkowym przysługującym osobom niezdolnym do samodzielnej egzystencji. Świadczenie to zwiększa sumę wypłacanych świadczeń z ubezpieczenia społecznego, jednak nie ma przepisów szczególnych, które mogłyby uzasadnić potraktowanie tego świadczenia tak jak emerytury, renty lub sprawy o ustalenie podlegania ubezpieczeniom społecznym. Świadczenie uzupełniające ma charakter samodzielny, a w ujęciu procesowym i funkcjonalnym należy sprawę o świadczenie uzupełniające potraktować jak sprawę o wysokość emerytury.

Rekapitułując w sprawie o świadczenie uzupełniające dopuszczalność skargi kasacyjnej determinuje wartość przedmiotu zaskarżenia.

Skarga kasacyjna byłaby więc w niej dopuszczalna tylko wówczas, gdyby wartość przedmiotu zaskarżenia wynosiła co najmniej 10.000 zł. Pełnomocnik skarżącej nie wykazał jednak takiej wartości przedmiotu zaskarżenia. Do skargi kasacyjnej wniesionej w tej sprawie nie ma zatem zastosowania wyłączenie ze zdania drugiego art. 398² § 1 k.p.c.

W drodze analogii można dodatkowo wskazać na stanowisko zawarte w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 27 września 2023 r., I UZ 5/23, Legalis, w myśl którego dopuszczalność skargi kasacyjnej w sprawie o rekompensatę za utratę możliwości nabycia prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach (art. 21 i nast. ustawy o emeryturach pomostowych) ustala się jako różnicę wysokości emerytury z rekompensatą i bez rekompensaty (jeżeli

12-krotność różnicy wysokości emerytury obliczonej z rekompensatą oraz bez rekompensaty przekracza kwotę 10.000 zł).

Wobec prawidłowości zaskarżonego postanowienia, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzekł jak w sentencji postanowienia. Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego znajduje swoją podstawę w art. 394¹ § 3 k.p.c. w związku z art. 398²¹, art. 391 § 1, art. 397 § 3, art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. oraz § 10 ust. 2 pkt 2 i § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1964).

[SOP]

[ał]